

ADAM MICKIEWICZ

BALLADY
I ROMANSE

K
Kolorowa
Klasyka

Adam Mickiewicz

Ballady i romanse

Redaktor prowadzący:
Agnieszka Antosiewicz

Korekta:
Karolina Rymut, Agata Tondera, Maria Zagnińska

ISBN 978-83-7517-944-6

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.
Kraków 2020

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. (12) 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.
Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Okładka:
Aleksandra Zimoch
Wykorzystano ilustracje: Bartosz Luka, bomg, Lia Koltyrina,
lisima, mamita, PornphimonWongsirisup / Shutterstock.com

Skład, łamanie, layout:
Pracownia Register

ADAM MICKIEWICZ

BALLADY I ROMANSE

K Kolorowa
Klasyka

W publikacji wykorzystano ilustracje:

Romantyczność

Konstanty Górski, *Romantyczność*, ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Edward Pawłowicz, *Włosćian z okolic Nowogródka znad Świtezii*, ze Zbiorów Specjalnych Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, BZS.RKPS.2029.241/b, digitalizacja: PAU, projekt PAUart, domena publiczna.

Świtez

Antoni Adam Piotrowski, *Świtez*, ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Świtezianka

Kazimierz Alchimowicz, *Świtezianka*, źródło: „Museum Tomatorum”,
<https://myvimu.com/museum/13024610-museum-tomatorum-sklad-staroci>

Rybka

Czesław Jankowski, rysunek do ballady *Rybka*, w: Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, sonety, sonety krymskie i pomniejszych poezje*, Lwów 1891, ze zbiorów CINIbA w Katowicach.

Ludwik Kurella, *Rybka*, ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu, THL.BPP.Phot.Alb.4/12, digitalizacja: PAU, projekt PAUart, domena publiczna.

Powrót taty

Konstanty Górski, *Powrót taty*, ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Maryla Młodnicka, rysunek do ballady *Powrót taty*, w: Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, sonety, sonety krymskie i pomniejszych poezje*, Lwów 1891, ze zbiorów CINIbA w Katowicach.

To lubię

Edward Gorazdowski, *Zjaw*, ilustracja do ballady Adama Mickiewicza *To lubię* wg rysunku Maksymiliana Gierymskiego. Wycinek z „Tygodnika Ilustrowanego” 1867 (1) 32, II połowa XIX wieku, wys. 14,2 cm, szer. 3,5 cm, format I, drzeworyt poprzeczny (sztorcowy), papier gazetowy, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. MNK III-ryc-23107.

Piotr Stachiewicz, rysunek do ballady *To lubię*, w: Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, sonety, sonety krymskie i pomniejszych poezje*, Lwów 1891, ze zbiorów CINIbA w Katowicach.

Antoni Adam Piotrowski, *To lubię*, źródło: „Museum Tomatorum”,
<https://myvimu.com/museum/13024610-museum-tomatorum-sklad-staroci>

Pani Twardowska

Michał Elwiro Andriolli, ilustracja do ballady *Pani Twardowska*, w: Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, sonety, sonety krymskie i pomniejszych poezje*, Lwów 1891, ze zbiorów CINIbA w Katowicach.

Antoni Adam Piotrowski, *Pani Twardowska*, ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Lilije

Kazimierz Pomianowski, *Lilie*, ilustracja do ballady Adama Mickiewicza wg rysunku Piotra Stachiewicza, wycinek z „Kłósów” 1882 (1) 53, 2 połowa XIX wieku, papier gazetowy, farba drukarska, rycina: wys. 29,7 cm, szer. 19,1 cm, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. MNK III-ryc-26145.

Piotr Stachiewicz, rysunek do ballady *Lilie*, w: Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse, sonety, sonety krymskie i pomniejszych poezje*, Lwów 1891, ze zbiorów CINIbA w Katowicach.

Dudarz

Ignacy Chelmiecki, *Dudarz*, ilustracja do poematu Adama Mickiewicza wg rysunku Bronisława Kamińskiego, wycinek z czasopisma „Wieniec” 1872 (1) 270, 1872 rok, rycina: wys. 16,5 cm, szer. 22,3 cm; format I; papier: wys. 20,4 cm, szer. 22,3 cm, drzeworyt poprzeczny (sztorcowy), farba drukarska, papier gazetowy, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. MNK III-ryc-12646.

Pierwiosnek

Z niebieskich najrańszą¹ piosnek
Ledwie zadzwonił skowronek,
Najrańszy kwiatek pierwiosnek
Błysnął ze złotych obłonek.

Ja

[5] Za wcześnie, kwiatku, za wcześnie,
Jeszcze północ mrozem dmucha,
Z gór białe nie zeszyły pleśnie,
Dąbrowa jeszcze nie sucha.

Przymruż złociste światełka,

[10] Ukryj się pod matki rąbek,
Nim cię zgubi sronu² ząbek
Lub chłodnej rosy perełka.

Kwiatek

Dni nasze jak dni motylka,
Życiem wschód, śmiercią południe;

[15] Lepsza w kwietniu jedna chwilka
Niż w jesieni całe grudnie.

Czy dla bogów szukasz datku,
Czy dla druha lub kochanki,

[20] Upleć wianek z mego kwiatku,
Wianek to będzie nad wianki.

Ja

W podłej trawce, w dzikim lasku
Urośłeś, o kwiatku luby!

Mało wzrostu, mało blasku,
Cóż ci daje tyle chluby?

[25] Ni to kolory jutrzeńki,
Ni zawoje tulipana,
Ni lilijowe sukienki,
Ni róży pierś malowana.

Przypisy zostały oparte na tekście oraz numerach wersów z III wydania *Wyboru poezji* Adama Mickiewicza w serii Biblioteki Narodowej (BN I/6) z 1997 roku w opracowaniu Czesława Zgorzelskiego oraz uzupełnione na podstawie IV wydania *Poezji* Adama Mickiewicza t.1 BN I/6 z 1949 roku w opracowaniu Józefa Kallenbacha. Część przypisów nosi dopiski: cyt. za BN *Wybór poezji* lub cyt. za BN *Poezje* t.1.

¹ najrańszą – najwcześniejszą.

² sronu – szronu.

Uplatam ciebie do wianka;
[30] Lecz skądże ufności tyle!
Przyjaciele i kochanka
Czy cię powitają mile?

Kwiatek

Powitają przyjaciele
Mnie, wiosny młodej aniołka;
[35] Przyjaźń ma blasku niewiele
I cień lubi jak me ziołka³.

Czym kochanki godzien rączek,
Powiedz, niebieska⁴ Marylko!
Za pierwszy młodości pączek
[40] Zyskam pierwszą... ach! łzę tylko.

³ *ziołka* – kwiatki (częste u Mickiewicza – też: ziota, ziele).

⁴ *niebieska* – niebiańska, w znaczeniu: nieziemska, boska.

Romantyczność

Methinks, I see... where?

– In my mind's eyes.⁵

Shakespeare

Zdaje mi się, że widzę... gdzie?

Przed oczyma duszy mojej.

Słuchaj, dziewczeczko!

– Ona nie słucha –

To dzień biały! to miasteczko!

Przy tobie nie ma żywego ducha.

[5] Co tam wkoło siebie chwytasz?

Kogo wołasz, z kim się witasz?

– Ona nie słucha. –

To jak martwa opoka⁶

Nie zwróci w stronę oka,

[10] To strzela wkoło oczyma,

To się łzami zaleje;

Coś niby chwyta, coś niby trzyma;

Rozpłacze się i zaśmieje.

„Tyżeś to w nocy? to ty, Jasieńku!

[15] Ach! i po śmierci kocha!

Tutaj, tutaj, pomaleńku,

Czasem⁷ usłyszy macocha!

Konstanty Górski, *Romantyczność*

⁵ motto – cytat z *Hamleta* Szekspira (akt I sc. 2). Hamlet w rozmowie ze swym przyjacielem Horacym wspomina zamordowanego ojca. Mówi, że go widział, na pytanie Horacego „Gdzie?” odpowiada „Przed okiem duszy” [przekł. A. Tarnawskiego].

⁶ *opoka* – kamień, skata.

⁷ *czasem* – z białoruskiego: a nuż, może przypadkiem (cyt. za BN Poezje t.1).

- Niech sobie słyszy, już nie ma ciebie!
Już po twoim pogrzebie!
- [20] Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!
Czego się boję mego Jasińka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka⁸!
- I sam ty biały jak chusta,
[25] Zimny, jakie zimne dłonie!
Tutaj połóż, tu na łonie,
Przyciśnij mnie, do ust usta!
Ach, jak tam zimno musi być w grobie!
Umarłeś! tak, dwa lata⁹!
- [30] Weź mię, ja umrę przy tobie,
Nie lubię świata.
- Żle mnie w złych ludzi tłumie,
Płaczę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie;
[35] Widzę, oni nie widzą!
- Śród dnia przyjdź kiedy... To może we śnie?
Nie, nie... trzymam ciebie w ręku.
Gdzie znikasz, gdzie, mój Jasińku?
Jeszcze wcześniej, jeszcze wcześniej!
- [40] Mój Boże! kur się odzywa¹⁰,
Zorza błyska w okienku.
Gdzie znikłeś? Ach! stój, Jasińku!
Ja nieszczęśliwa.”
- Tak się dziewczyna z kochankiem pieści.
[45] Bieży¹¹ za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści,
Skupia się ludzi gromada.
„Mówcie pacierze! – krzyczy prostota –
Tu jego dusza być musi.
- [50] Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!”

⁸ *biała sukienka* – na Litwie zmarłych chowano do grobu w białych długich koszulach (motyw ten pojawi się nieraz w innych balladach, gdzie do świata żywych wkroczą postaci zmarłych).

⁹ *tak, dwa lata!* – to znaczy, że Jasio nie żyje już od dwóch lat.

¹⁰ *kur się odzywa* – wierzono, że pierwsze pianie koguta przepędza demony i duchy.

¹¹ *bieży* – biegnie.

I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
Płacę i mówię pacierze.
„Słuchaj, dziewczeczko!” – krzyknie śród zgiełku
[55] Starzec¹² i na lud zawoła –
„Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic tu nie widzę dokoła.

Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni.
[60] Dziewczyna duby smalone¹³ bredzi,
A gmin rozumowi bluźni.”

„Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawiedź wierzy głęboko;
Czucie i wiara silniej mówi do mnie
[65] Niż mędrca szkiełko i oko.
Martwe znasz prawdy, nieznane dla ludu,
Widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce.
Nie znasz prawd żywych, nie obaczysz cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!”

¹² starzec – aluzja do postaci Jana Śniadeckiego, autora krytycznej wobec Romantyzmu rozprawy *O pismach klasycznych i romantycznych*.

¹³ duby smalone – głupstwa, brednie.

Świtez¹⁴

Ballada

Do Michała Wereszczaki

- Ktokolwiek będziesz w Nowogródzkiej stronie,
Do Płużyn¹⁵ ciemnego boru
Wjechawszy, pomnij zatrzymać tve konie,
By się przypatrzeć jezioru.
- [5] Świtez tam jasne rozprzestrzenia łona,
W wielkiego kształcie obwodu,
Gęstą po bokach puszcza oczerniona,
A gładka jak szyba lodu.
- Jeżeli nocną przybliżysz się doba
[10] I zwrócisz ku wodom lice:
Gwiazdy nad tobą i gwiazdy pod tobą
I dwa obaczysz księżyce.
- Niepewny, czyli szklanna spod twej stopy
Pod niebo idzie równina,
[15] Czyli też niebo swoje szklanne stropy
Aż do nóg twoich ugina;
- Gdy oko brzegów przeciwnych nie sięga,
Dna nie odróżnia od szczytu:
Zdajesz się wisieć w środku niebokręga,
[20] W jakiejś otchłani błękitu.
- Tak w noc, pogodna jeśli służy pora,
Wzrok się przyjemnie uludzi...
Lecz żeby w nocy jechać do jeziora,
Trzeba być najśmielszym z ludzi.
- [25] Bo jakie szatan wyprawia tam harce!
Jakie się larwy¹⁶ szamocą!
Drzę cały, kiedy bają o tym starce,
I strach wspominać przed nocą.

¹⁴ Świtez – jezioro w Nowogródzczyźnie, nad którym często na przechadzkach bywał Mickiewicz, również w towarzystwie Michała Wereszczaki, brata Maryli.

¹⁵ Płużyny – autentyczny majątek ziemski, położony niedaleko jeziora.

¹⁶ larwy – tu: poczwary, straszdyta (cyt. za BN *Wybór poezyj*).

Nieraz śród wody gwar jakoby w mieście,
[30] Ogień i dym bucha gęsty,
I zgiełk walczących, i wrzaski niewieście
I dzwonów gwałt i zbrój chrzęsty.

Nagle dym spada, hałas się uśmierza,
Na brzegach tylko szum jodły,
[35] W wodach gadanie cichego pacierza,
I dziewic żałośne modły.

Co to ma znaczyć? różni różnie plotą,
Cóż, kiedy nie był nikt na dnie;
Biegają wieści pomiędzy prostotą,
[40] Lecz któż z nich prawdę odgadnie?

Pan na Płużynach, którego pradziady
Były Świtezi dziedzice,
Z dawna przemyślał i zasięgał rady,
Jak te zbadać tajemnice.

[45] Kazał przybory w bliskim robić mieście,
I wielkie sypał wydatki:
Związano niewód¹⁷ głęboki stóp dwieście,
Budują czótny¹⁸ i statki.

Ja ostrzegałem: że w tak wielkim dziele
[50] Dobrze, kto z Bogiem poczyna;
Dano więc na mszę w niejednym kościele
I ksiądz przyjechał z Cyryna¹⁹.

Stanął na brzegu, ubrał się w ornaty,
Przeżegnał, pracę pokropił;
[55] Pan daje hasło: odbijają baty²⁰,
Niewód się z szumem zatopił.

Topi się, pławki²¹ na dół z sobą spycha,
Tak przepaść wody głęboka;
Prężą się liny, niewód idzie z cicha,
[60] Pewnie nie złowią ni oka²².

¹⁷ niewód – sieć rybacka.

¹⁸ czótny – czótna.

¹⁹ Cyryn – miasteczko w pobliżu Płużyn (cyt. za BN *Wybór poezyj*).

²⁰ baty – czótna (cyt. za BN *Poezje* t.1).

²¹ pławki – kawałki kory przytwierdzone do górnej krawędzi sieci w celu utrzymania jej na wodzie (cyt. za BN *Poezje* t.1).

²² oko – waga trzech funtów.

Antoni Adam Piotrowski, *Świtez*

- Na brzeg oboje wyjęto już skrzydło,
Ciągną ostatek węcierz²³;
Powiemże, jakie złowiono straszdyłło?
Choć powiem, nikt nie uwierzy.
- [65] Powiem jednakże: nie straszdyłło wcale,
Żywa kobieta w niewodzie,
Twarz miała jasną, usta jak korale,
Włos biały skąpany w wodzie.
- Do brzegu dąży; a gdy jedni z trwogi
[70] Na miejscu stanęli głazem,
Drudzy zwracają ku ucieczce nogi,
Łagodnym rzecze wyrazem:
- „Młodzieńcy, wiecie, że tutaj bezkarnie
Dotąd nikt statku nie spuści:
- [75] Każdego śmiałka jezioro zagarnie
Do nieprzebrnionych czeluści.
- I ty, zuchwały, i twoja gromada
Wraz²⁴ byście poszli w głębinie:
Lecz że to kraj był twojego pradziada,
[80] Że w tobie nasza krew płynie;

²³ węcierz – pułapka na ryby.

²⁴ wraz – od razu, zaraz.

Choć godna kary jest ciekawość pusta,
Lecz żeście z Bogiem poczęli,
Bóg wam przez moje opowiada usta
Dzieje tej cudnej topieli.

[85] Na miejscach, które dziś piaskiem zaniósło,
Gdzie car²⁵ i trzcina zarasta,
Po których teraz wasze biega wiosło,
Stał okrąg pięknego miasta.

Świtez i w sławne orężem ramiona
[90] I w kraśne²⁶ twarze bogata,
Niegdyś od książąt Tuhanów²⁷ rządzona,
Kwitnęła przez długie lata.

Nie ćmił widoku ten ostęp ponury:
Przez żyzne wskroś okolice
[95] Widać stąd było Nowogródzkie mury,
Litwy naówczas stolicę.

Raz niespodzianie obległ tam Mendoga²⁸
Potężnym wojskiem car z Rusi²⁹;
Na całą Litwę wielka padła trwoga,
[100] Że Mendog poddać się musi.

Nim ściągnął wojsko z odległej granicy,
Do ojca mego napisze:
«Tuhanie! w tobie obrona stolicy,
Śpiesz, zwołaj twe towarzysze».

[105] Skoro przeczytał Tuhan list książęcy
I wydał rozkaz do wojny,
Stanęło zaraz mężów pięć tysięcy,
A każdy konny i zbrojny.

Uderzą w trąby, rusza młodź, już w bramie
[110] Błyska Tuhana proporzec,
Lecz Tuhan stanie i ręce załamię,
I znowu jedzie na dworzec³⁰.

²⁵ car – car-ziele (ludowa nazwa rośliny nadana jej przez mieszkańców okolicznych wiosek).

²⁶ kraśne – tu: w dawnym znaczeniu: piękne.

²⁷ od książąt Tuhanów – aluzja do Tuhanowicz, wsi należącej do Wereszczaków, gdzie przebywała Maryla.

²⁸ Mendog – Mindowe, postać historyczna, XIII-wieczny wielki książę litewski.

²⁹ car z Rusi – anachronizm; w wieku XIII na Rusi nie było cara.

³⁰ dworzec – staropolskie: dwór.

- I mówi do mnie: «Jaż własnych mieszkańców
Dla obcej zgubię odsiecz?»
- [115] Wszak wiesz, że Świtez nie ma innych szańców,
Prócz naszych piersi i mieczy.
- Jeśli rozdzielę szczupłe wojsko moje,
Krewnemu nie dam obrony;
A jeśli wszyscy pociągniem na boje,
- [120] Jak będą córki i żony?»
- Ojciec – odpowiem – lękasz się niewczesnie³¹,
Idź, kędy³² sława cię woła,
Bóg nas obroni: dziś nad miastem we śnie
Widziałam jego anioła.
- [125] Okrążył Świtez miecza błyskawicą
I nakrył złotymi piórami³³,
I rzekł mi: «Póki męża za granicą,
Ja bronię żony i córki».
- Usłuchał Tuhan i za wojskiem goni;
[130] Lecz gdy noc spadła ponura,
Słychać gwar z dala, szcęk i tętent koni,
I zewsząd straszny wrzask: «ura!».
- Zagrzmiały tarany, padły bram ostatki,
Zewsząd pocisków grad leci,
- [135] Biegą na dworzec starce, nędzne matki,
Dziewice i drobne dzieci.
- «Gwałtu! – wołają – zamykajcie bramę,
Tuż, tuż za nami Ruś wali.
Ach! zgińmy lepiej, zabijmy się same,
[140] Śmierć nas od hańby ocali».
- Natychmiast wściekłość bierze miejsce strachu;
Miecz³⁴ bogactwa na stosy,
Przynoszą zagwie i płomień do gmachu,
I krzyczą strasznymi głosy:
- [145] «Przeklęty będzie, kto się nie dobije!»
Broniłam, lecz próżny opór:
Kłęczą, na progach wyciągają szyje,
A drugie przynoszą topór.

³¹ niewczesnie – w niewłaściwym czasie.

³² kędy – dawniej: którądy.

³³ pióra – piórami, tu w znaczeniu „skrzydłami”.

³⁴ mieść – tutaj: rzucić.

- Gotowa zbrodnia... Czyli wezwać hordy
[150] I podłe przyjąć kajdany,
Czy bezbożnymi wytępić się mordy?...
«Panie – zawołam – nad pany:
Jeśli nie mogę ujść nieprzyjaciela,
O śmierć błagamy u Ciebie,
[155] Niechaj nas lepiej Twój piorun wystrzela
Lub żywych ziemia pogrzebie!»
Wtem jakaś białość nagle mię otoczy,
Dzień zda się spędzać noc ciemną;
Spuszczam ku ziemi przerażone oczy...
[160] Już ziemi nie ma pode mną!...
Takeśmy uszły zhańbienia i rzezi.
Widzisz to ziele dokoła,
To są małżonki i córki Świtezi,
Które Bóg przemienił w ziola.
[165] Białawym kwieciem, jak białe motylki,
Unoszą się nad topielą;
List³⁵ ich zielony jak jodłowe szpilki,
Kiedy je śniegi pobielą.
Za życia cnoty niewinnej obraży,
[170] Jej barwę mają po zgonie,
W ukryciu żyją i nie cierpią skazy,
Śmiertelne nie tkną ich dłonie.
Doświadczył tego car i ruska zgraja,
Gdy, piękne ujrzawszy kwiecie,
[175] Ten rwie i szyszak³⁶ stalony³⁷ umaja³⁸,
Ten wianki na skronie plecie.
Kto tylko ściągnął do głębini ramie,
Tak straszna jest kwiatów władza,
Że go natychmiast choroba wylamie
[180] I śmierć gwałtowna ugadza.
Choć czas te dzieje wymazał z pamięci,
Pozostał sam odgłos kary,
Dotąd w swych baśniach prostota go święci
I kwiaty nazywa cary”.

³⁵ list – liść.

³⁶ szyszak – rodzaj hetmu.

³⁷ stalony – stalowy.

³⁸ umaja – tutaj: ozdabia.

[185] To mówiąc pani z wolna się oddała,
Topią się statki i sieci,
Szum słycać w puszczy, poburzona fala
Z łoskotem na brzegi leci.

Jezioro do dna pękło na kształt rowu,
[190] Lecz próżno za nią wzrok goni,
Wpadła i falą nakryła się znowu,
I więcej nie słycać o niej.

Świtezianka³⁹

Ballada

Jakiż to chłopiec piękny i młody?
Jaka to obok dziewica?
Brzegami sinej Świteziu⁴⁰ wody
Idą przy świetle księżycyca.

- [5] Ona mu z kosza daje maliny,
A on jej kwiatki do wianka;
Pewnie kochankiem jest tej dziewczyny,
Pewnie to jego kochanka.

- Każdą noc prawie, o jednej porze,
[10] Pod tym się widzą modrzewiem.
Młody jest strzelcem w tutejszym borze;
Kto jest dziewczyna? ja nie wiem.

- Skąd przysła? darmo śledzić kto pragnie,
Gdzie uszła? nikt jej nie zbada.
[15] Jak mokry jaskier wschodzi na bagnie,
Jak ognik nocny przepada.

- „Powiedz mi, piękna, luba dziewczyno –
Na co nam te tajemnice –
Jaką przybiegłaś do mnie drożyną?
[20] Gdzie dom twój, gdzie są rodzice?

- Minęło lato, zżółkniały liścia
I dżdżysta nadchodzi pora:
Zawsze mam czekać twojego przyścia
Na dzikich brzegach jeziora?

- [25] Zawszeż po kniejach jak sarna płocha,
Jak upiór błędzisz w noc ciemną?
Zostań się lepiej z tym, kto cię kocha,
Zostań się, o luba, ze mną!

- Chateczka moja stąd niedaleka
[30] Pośrodku gęstej leszczyny;
Jest tam dostatkiem owoców, mleka,
Jest tam dostatkiem zwierzyny.”

³⁹ tytuł: Mickiewicz opatrzył tytuł ballady następującym przypisem: *Jest wieść, że na brzegach Świtezi pokazują się Ondiny, czyli Nimfy wodne, które gmin nazywa świteziankami.*

⁴⁰ Świteziu – jeziora Świteż.

- „Stój, stój – odpowie – hardy młokosie,
Pomnę, co ojciec rzekł stary;
[35] Słowicze wdzięki w mężczyzny głosie,
A w sercu lisie zamiary.
- Więcej się waszej obłudy boję,
Niż w zmienne ufam zapaly;
Może bym prośby przyjęła twoje:
[40] Ale czy będziesz mnie stały?”
- Chłopiec przyklęknął, chwycił w dłoń piasku⁴¹,
Piekielne wzywał potęgi,
Klął się przy świętym księżycu blasku...
Lecz czy dochowa przysięgi?
- [45] „Dochowaj, strzelcze, to moja rada:
Bo kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!”
- To mówiąc, dziewczka więcej nie czeka,
[50] Wieniec włożyła na skronie,
I pożegnawszy strzelca z daleka,
Na zwykłe uchodzi błonie.
- Próżno się za nią strzelec pomyka,
Rączym wybiegom nie sprostał;
[55] Znikła jak lekki powiew wietrzyka,
A on sam jeden pozostał.
- Sam został, dziką powraca drogą,
Ziemia uchyla się grząska.
Cisza wokoło, tylko pod nogą
[60] Zwiędła szeleszcze gałązka.
- Idzie nad wodą, błędny krok niesie,
Błędnymi strzela oczyma:
Wtem wiatr zaszumił po gęstym lesie,
Woda się burzy i wzdyma.
- [65] Burzy się, wzdyma, pękają tonie,
O niesłychane zjawiska!
Ponad srebrzyste Świtezi błonie⁴²
Dziewicza piękność wytryska.

⁴¹ *chwycił w dłoń piasku* – zwyczaj ludowy: kazali przysięgać w ten właśnie sposób (cyt. za BN. *Poezje* t.1).

⁴² *błonie* – tutaj: rozległa powierzchnia.

Kazimierz Alchimowicz, *Świtezianka*

- Jej twarz, jak róży bladej zawoje,
[70] Skropione jutrzeńki łezką;
Jako mgła lekka, tak lekkie stroje
Obwiały postać niebieską.
- „Chłopcze mój piękny, chłopcze mój młody
– zanuci czule dziewczica –
[75] Po co wokoło Świtezium wody
Błądzisz przy świetle księżycy?
Po co żałujesz dzikiej wietrznicy,
Która cię zwabia w te knieje:
Zawraca głowę, rzuca w tęsknicy
[80] I może jeszcze się śmieje?
Daj się namówić czułym wyrazem:
Porzuć wzdychania i żale,
Do mnie tu, do mnie, tu będziem razem
Po wodnym płasnąć kryształe.
- [85] Czy zechcesz, niby jaskółka chybka,
Oblicze tylko wód muskać,
Czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka,
Cały dzień ze mną się pluskać,
A na noc w łożu srebrnej topieli,
[90] Pod namiotami zwierciadeł,
Na miękkiej wodnych lilijek bieli,
Śród boskich usnąć widziadeł.”

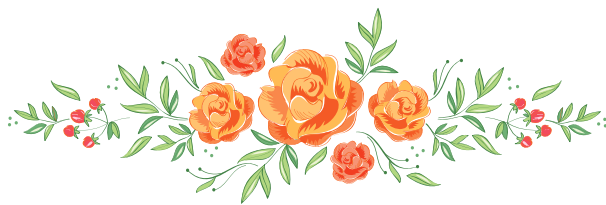
- Wtem z zasłon błysną piersi łabędzie...
Strzelec w ziemię patrzy skromnie,
[95] Dziewica w lekkim zbliża się pędzie,
I „do mnie – woła – pójdź do mnie”.
- I na wiatr lotne rzuciwszy stopy,
Jak tęcza śmiga w krąg wielki,
To znowu siekąc wodne zatopy,
[100] Srebrnymi pryska kropelki.
- Podbiega strzelec... i staje w biegu...
I chciałby skoczyć i nie chce;
Wtem modra fala, prysnąwszy z brzegu,
Z lekka mu w stopy załechce.
- [105] I tak go łechce i tak go znęca,
Tak się w nim serce rozplywa,
Jak gdy tajemnie rękę młodzieńca
Ścisnie kochanka wstydliva.
- Zapomniał strzelec o swej dziewczynie,
[110] Przysięgą pogardził świętą,
Na zgubę oślep bieży w głębinie,
Nową zwabiony ponętą.
- Bieży i patrzy, patrzy i bieży,
Niesie go wodne przestworze,
[115] Już z dala suchych odbiegł wybrzeży,
Na średnim igra jeziorze.
- I już dłoń śnieżną w swej ciśnie dłoni,
W pięknych licach topi oczy,
Ustami usta różane goni,
[120] I skoczne okręgi toczy:
- Wtem wietrzyk świsnął, obłoczek pryska,
Co ją w łudzającym krył blasku...
Poznaje strzelec dziewczynę z bliska...
Ach, to dziewczyna spod lasku!
- [125] – „A gdzie przysięga? gdzie moja rada?
Wszak kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!
- Nie tobie igrać przez srebrne tonie
[130] Lub nurkiem pluskać w głąb jasną,
Surowa ziemia ciało pochłonie,
Oczy twe żwirem zagasną.

- A dusza przy tem świadomym⁴³ drzewie
Niech lat doczeka tysiąca,
[135] Wiecznie piekielne cierpiąc zarzewie⁴⁴
Nie ma czym zgasić gorąca.”
- Słyszcy to strzelec, błędny krok niesie,
Błędnymi rzuca oczyma;
A wicher szumi po gęstym lesie,
[140] Woda się burzy i wzdyma.
- Burzy się, wzdyma i wre aż do dna,
Kręconym nurtem pochwyca.
Roztwiera paszczę otchłań podwodna,
Ginie z młodzieńcem dziewica.
- [145] Woda się dotąd burzy i pieni;
Dotąd przy świetle księżycy
Snuje się para znikomych cieni:
Jest to z młodzieńcem dziewica.
- Ona po srebrnym płąsa jeziorze,
[150] On pod tym jęczy modrzewiem.
Któż jest młodzieniec? Strzelcem był w borze.
A kto dziewczyna? Ja nie wiem.

⁴³ *świadomym* – czyli: będącym świadkiem.

⁴⁴ *zarzewie* – miejsce, gdzie się zaczyna palić.

SPIS TREŚCI

Pierwiosnek.....	5
Romantyczność.....	7
Świtez.....	11
Świtezianka.....	19
Rybka.....	25
Powrót taty.....	33
Kurhanek Maryli.....	37
Do przyjaciół.....	41
To lubię.....	43
Rękawiczka.....	51
Pani Twardowska.....	53
Tukaj albo próby przyjaźni.....	61
Lilije.....	69
Dudarz.....	81

Skompletuj całą serię

AKADEMIA PANA KLEKSA
Jan Brzechwa

PODRÓŻE PANA KLEKSA
Jan Brzechwa

TRYUMF PANA KLEKSA
Jan Brzechwa

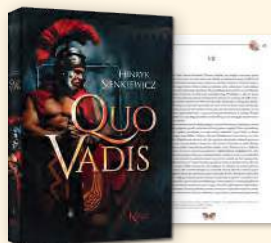
K Kolorowa
Klasyka

LALKA
Bolesław Prus

ZBRODNIA I KARA
Fiodor Dostojewski

QUO VADIS
Henryk Sienkiewicz

KATARYNKA
Bolesław Prus

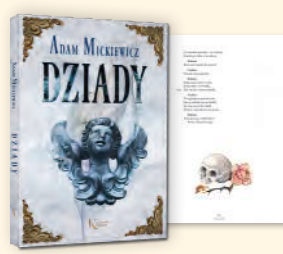
LATARNIK
Henryk Sienkiewicz

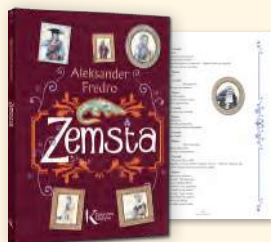
ROMEO I JULIA
William Szekspir

WESELE
Stanisław Wyspiański

DZIADY
Adam Mickiewicz

ZEMSTA
Aleksander Fredro

OPOWIEŚĆ WIGILIJNA
Karol Dickens

SYZYFOWE PRACE
Stefan Żeromski

CHŁOPI
Władysław Stanisław
Reymont

PAMIĘTNIK CZARNEGO NOSKA

Janina Porazińska

DRZEWO DO SAMEGO NIEBA

Maria Terlikowska

ANIA Z ZIELENEGO WZGÓRZA

Lucy Maud Montgomery

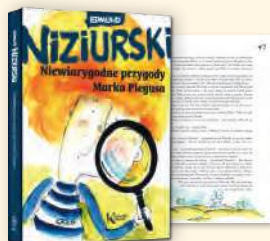
O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ

Roman Pisarski

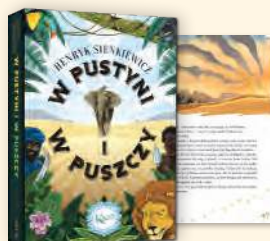
SPOSÓB NA ALCYBIADESA

Edmund Niziurski

NIEWIARYGODNE PRZYGODY MARKA PIEGUSA

Edmund Niziurski

W PUSTYNI I W PUSZCZY

Henryk Sienkiewicz

TAJEMNICZY OGRÓD

Frances Hodgson Burnett

ALICJA W KRAINIE CZARÓW

Lewis Carroll

CUDACZEK-WYŚMIEWACZEK

Julia Duszyńska

WIERSZE DLA DZIECI

Julian Tuwim

BRZECZWA DZIECIOM

Jan Brzechwa

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Mały Książę

DOKTOR DOLITTLE I JEGO ZWIERZĘTA

Hugh Lofting

NAJPIĘKNIEJSZE WIERSZE. ZAPACH CZEKOLADY

Danuta Wawitów

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach i na www.greg.pl

”

A wicher szumi po gęstym lesie,
Woda się burzy i wzdyma.

Burzy się, wzdyma i wre aż do dna,
Kręconym nurtem pochwycą.
Roztwiera paszczę otchłań podwodna,
Ginie z młodzieńcem dziewica.

Woda się dotąd burzy i pieni;
Dotąd przy świetle księżycy
Snuje się para znikomych cieni:
Jest to z młodzieńcem dziewica.

Ona po srebrnym płąsa jeziorze,
On pod tym jęczy modrzewiem.
Któż jest młodzieniec? Strzelcem był w borze.
A kto dziewczyna? Ja nie wiem.

Skompletuj całą serię Kolorowa Klasyka:

Dziady

Pan Tadeusz

Zbrodnia i kara

Balladyna

Chłopi

i inne tytuły.

ISBN 978-83-7517-944-6

9 788375 179446 >

Kolorowa
Klasyka

ul. Klasztorna 2B, 31-979 Kraków
www.greg.pl